

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
CZU 343.713(043.2)

CRIJANOVSKI Sergiu

**ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE
ALE INFRAȚIUNII DE ȘANTAJ**

Specialitatea: 12.00.08 – Drept penal (drept penal)

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2012

Teza a fost elaborată la Catedra Drept Penal și Criminologie a
Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

ULIANOVSKI Gheorghe, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. **ULIANOVSKI Xenofon**, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova
2. **BERLIBA Viorel**, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. **BRÎNZĂ Sergiu, președinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **STATI Vitalie, secretar științific**, doctor în drept, conferențiar universitar
3. **GHEORGHITĂ Mihai**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. **SEDLIȚCHI Iurie**, doctor în drept, profesor universitar
5. **CARPOV Trofim**, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la 02 iunie 2012, ora 13:00, în ședința Consiliului Științific Specializat DH 30.12.00.08 – 42 din cadrul Universității de Stat din Moldova (MD 2069, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Iablochin 2/1, bloc 7, bir.103).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate pe pagina Web a CNAA (<http://www.cnaa.acad.md>), la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și la Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Autoreferatul a fost expediat la „25” aprilie 2012.

*Secretar științific al
Consiliului Științific Specializat,
dr., conf. univ.*

STATI Vitalie

*Conducător științific,
dr., conf. univ.*

ULIANOVSKI Gheorghe

Autor:

CRIJANOVSKI Sergiu

© CRIJANOVSKI Sergiu, 2012

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Deși infracțiunea de șantaj a avut un grad sporit de proeminență la începutul anilor '90 ai secolului trecut, chiar și astăzi, în condițiile unei lupte acerbe cu acest fenomen, fapta de șantaj se menține în topul infracțiunilor contra patrimoniului. În același timp, se poate remarca că, odată cu schimbarea relațiilor sociale, șantajul a obținut o altă coloratură infracțională. Aceasta deoarece în ultimul timp șantajul corespunde unui înalt nivel de latență, iar printre tendințele acestui tip de criminalitate se numără întărirea formelor organizate ale șantajului, precum și implementarea în cadrul mecanismului infracțional a unor noi mijloace de influențare asupra victimei, în vederea înfrângerii voinței acesteia, pentru ca ea să execute cerințele patrimoniale ale făptuitorului, mijloace care adesea nu au o acoperire juridico-penală determinată. Aici putem atribui, spre exemplu, amenințarea cu răpirea mijlocului de transport, cu divulgarea unor date confidențiale, dar care nu sunt defăimătoare, amenințarea cu sustragerea bunurilor etc. Plus la acestea, trebuie să recunoaștem și lipsa unor mijloace de luptă eficientă cu această infracțiune, strecurarea unor erori la încadrarea juridică a acestei fapte prejudiciabile, precum și la aplicarea pedepselor. În mare parte, acestea au drept cauză anumite carențe ale legii penale, dar, nu în ultimul rând, apariția unor fenomene „critice” în sfera social-economică. Cu referire la ultima remarcă, ca o novație absolută relevăm așa-numitul fenomen „atac de tip raider”, care poate presupune, printre altele, comiterea șantajului. În același timp, în rezultatul analizei practicii judiciare s-a constatat că profesionalismul extorcătorilor, precum și dexteritățile acestora de a exploata vulnerabilitatea victimelor au devenit interferente, iar această simbioză a generat: șantajuri cu elemente de escrocherie, jaf, tâlhărie, samavolnicie etc. În aceste circumstanțe, șantajul reprezintă o barieră serioasă în dezvoltarea relațiilor patrimoniale, în special în sfera desfășurării activității de întreprinzător, reduce ambianța concurențială specifică economiei de piață și creează un spirit de neîncredere investitorilor străini. De aceea, se prezintă ca fiind imperioasă cercetarea temeinică a problemelor privind răspunderea penală pentru infracțiunea de șantaj, atât sub aspect legislativ, cât și sub aspect cazuistic.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Reflectând asupra materialelor științifice analizate, autorul constată că printre cei mai de seamă teoreticieni care au cercetat problema privind răspunderea penală pentru șantaj se numără: M. Bîrgău, S. Brînză, Iu. Larii, D. Moiseev (*Republica Moldova*); P.З. Абдулгазиев, А.В. Башков, А.И. Бойцов, Г.Н. Борзенков, О.В. Дмитриев, Ю.Ляпунов, Н.Ф. Сафо-

нов, А.Г. Уфалов (*Federația Rusă*); Ю.Л. Шевцов (*Bielorusia*); В.Н. Куц (*Ucraina*) etc. Lucrările acestor notorii autori au și constituit baza științificoteoretică a tezei, iar concepțiile care se regăsesc în studiile acestora au contribuit la: determinarea unor probleme privind identificarea naturii juridice a faptei de șantaj; determinarea locului acesteia în sistemul infracțiunilor prevăzute în Partea Specială a legii penale; identificarea tipologiei concrete la care se referă șantajul; interpretarea unor termeni și noțiuni imprimați în conținutul normativ al art.189 CP RM; identificarea unor carențe de care suferă cadrul incriminator etc. Deși patrimoniul doctrinar în materie de șantaj este bogat, nivelul de abordare științifică nu poate fi recunoscut ca fiind desăvârșit; or, în doctrină se omite cercetarea obiectului imaterial al șantajului; un spațiu restrâns se acordă investigării particularităților victimei infracțiunii; se trece sub tăcere relevarea și argumentarea încadrării în ipotezele în care cerea patrimonială este însoțită de mijloace care nu au o acoperire juridicopenală determinată; s-a acordat o atenție sumară optimizării cadrului normativ al art.189 CP RM; se neglijează analiza practicii judiciare etc.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul tezei de doctorat rezidă în soluționarea problemelor privind răspunderea penală pentru infracțiunea prevăzută la art.189 CP RM, precum și în formularea recomandărilor de perfecționare a bazei juridice incriminatorie în materie de șantaj, menite să eficientizeze practica de aplicare a răspunderii penale în conformitate cu art.189 CP RM și să compatibilizeze instrumentariul penal în domeniu, în corespundere cu exigențele politicii penale la nivel european. Pentru atingerea acestor scopuri, au fost formulate următoarele *obiective*: cercetarea tezelor teoretice ale oamenilor de știință din țară și de peste hotare, care au supus analizei (în principal sau, cel puțin, tangențial) fapta de șantaj; determinarea naturii juridice a faptei de șantaj și etalarea raționamentelor de criminalizare a acesteia; verificarea temeiniciei concepției șantajului ca formă a sustragerii; analiza juridico-penală a elementelor constitutive, precum și a elementelor circumstanțiale agravante ale art.189 CP RM; cercetarea practicii de aplicare a răspunderii penale pentru șantaj; interpretarea legii penale în cauze concrete și identificarea erorilor judiciare admise la aplicarea incriminării prevăzute la art.189 CP RM; sintetizarea asemănarilor și deosebirilor dintre infracțiunea prevăzută la art.189 CP RM și faptele penale conexe; identificarea soluțiilor de încadrare a faptei de șantaj în caz de depășire a laturii obiective, precum și în ipoteza concurenței dintre norme; stabilirea imperfecțiunilor de care suferă norma de incriminare prevăzută la art.189 CP RM și formularea de propuneri menite să contribuie la îmbunătățirea ei calitativă.

Metodologia cercetării științifice. În procesul cercetării au fost folosite astfel de metode, precum: dialectică, istorică, logico-juridică, comparativă, sistemică, metoda demonstrației prin recurgera la cazuistică etc.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute rezidă în încercarea de a investiga în complexitate problemele privind răspunderea penală pentru infracțiunea prevăzută la art.189 CP RM, investigație care se fundamentează pe o abordare sistematică a cadrului legal în materia infracțiunii de șantaj și a aspectelor practice de aplicare a acestuia, prin cazuistica prezentată, precum și a opiniilor doctrinare reținute în literatura de specialitate. Grație tratării tri-dimensionale a obiectului de cercetare, au fost formulate concluzii și recomandări teoretice apte de a fi implementate în vederea perfecționării continue a legii penale, precum și a uniformizării practicii judiciare. De asemenea, prin redimensionarea naturii juridice și a esenței sociale a faptei de șantaj, **a fost soluționată problema științifică actuală de importanță majoră** care derivă din neconcordanța vădită între conceptul formal și cel material ale termenului „șantaj”, precum și din necesitatea asigurării consecvenței normelor juridico-penale și, nu în ultimul rând, optimizării cadrului legal în materie, ajustării lui la exigențele impuse de principiul legalității incriminării. *In concreto*, se propune înlocuirea termenului „șantaj” din denumirea art.189 CP RM cu cel de „extorsiune”. Această remaniere legislativă, susține autorul, va înlătura orice confuzii ce rezultă din polisemantismul termenului „șantaj” utilizat în legea penală și, pe cale de consecință, va facilita perceperea adecvată a faptei interzise de către destinatarul și beneficiarul legii penale.

Semnificația teoretică a lucrării. Sub aspect teoretic, teza de doctorat reprezintă o investigație complexă a temeiului real al răspunderii penale pentru infracțiunea prevăzută la art.189 CP RM, precum și a temeiului juridic al răspunderii pentru fapta prejudiciabilă corespunzătoare, constând în componența de infracțiune, fiind relevate unele aspecte care au fost cercetate doar tangențial sau care au fost chiar neglijate în doctrină. De menționat în acest sens că au fost trecute cu vederea probleme mai puțin cercetate, cum ar fi: relevarea particularităților victimei șantajului; argumentarea incidenței obiectului imaterial al infracțiunii de șantaj; stabilirea gradului de compatibilizare a textului de lege prevăzut la art.189 CP RM cu cerințele de legalitate la nivel de incriminare ce decurg din jurisprudența CEDO; investigarea practicii judiciare în materie etc. Considerând aceste segmente de investigație de o importanță primordială în contextul infracțiunii de șantaj, problemele ce derivă din acestea și-au găsit soluțiile de rigoare în teza de doctorat, care sunt, în viziunea autorului, de referire pentru literatura de specialitate națională.

Valoarea aplicativă a lucrării se atestă prin posibilitatea utilizării concluziilor și recomandărilor teoretice etalate în lucrare la cercetarea ulterioară a infracțiunii de șantaj în vederea rezolvării controverselor privind încadrarea juridică a acestei fapte în situații atipice; la elaborarea recomandărilor pentru practica de urmărire penală și cea judiciară în contextul soluționării unor probleme de interpretare ce rezultă din conținutul vag și imprecis al textului de lege prevăzut la art.189 CP RM, prin aceasta facilitând actul de înfăptuire a justiției. De asemenea, rezultatele investigației își vor găsi aplicare în procesul de instruire continuă a procurorilor, judecătorilor și avocaților, precum și în procesul de legiferare.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: a fost argumentat că violența periculoasă/nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei, ca acțiuni adiacente ale infracțiunii de șantaj, au o altă semnificație decât cea pe care o reflectă Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.16/2005; a fost demonstrat că între art.309¹ CP RM și lit.d) alin.(3) art.189 CP RM nu există nici o concurență dintre o parte și un întreg, iar acțiunile de schinguire, tortură, tratament inuman sau degradant, la care face referire legiuitorul în varianta agravată de la lit.d) alin.(3) art.189 CP RM, constituie cazuri particulare de manifestare a cruzimii; a fost constatat că agravanta de la lit.f) alin.(3) art.189 CP RM – „soldate cu alte urmări grave” – încalcă previzibilitatea și claritatea normei de incriminare etc.

Implementarea rezultatelor științifice își găsește materializare în procesul de instruire a studenților, masteranzilor din cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic, dar și a audiențelor Institutului Național al Justiției, candidați la funcția de judecător și la cea de procuror.

Aprobarea rezultatelor. Concluziile de bază, precum și unele recomandări etalate în teză au fost prezentate la Conferințele științifico-practice internaționale cu genericul: „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare”, consacrată aniversării a 65-a de la fondarea USM (Chișinău, 21-22 septembrie 2011); „Societatea civilă în realizarea Strategiei de reformare a sectorului justiției 2011-2016” (Chișinău, 14 octombrie 2011).

Publicații la tema tezei: 9 lucrări științifice.

Volumul și structura tezei: 186 pagini ce cuprind: Introducere; 3 capitole; concluzii generale și recomandări; bibliografia din 227 titluri; 2 anexe; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie: șantaj, extorcare, amenințare, aplicarea violenței, știri defăimătoare, cerere patrimonială, dobândirea bunurilor cerute, deteriorarea sau distrugerea bunurilor.

CONȚINUTUL TEZEI

În *Introducere* se argumentează actualitatea și importanța temei abordate, se determină scopul și obiectivele tezei, este etalată nouitatea științifică a rezultatelor obținute, precum și problema științifică importantă în domeniu, se conturează semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, este relevată aprobarea rezultatelor și se descrie sumarul capitolelor tezei.

În **Capitolul 1 „Analiza situației în domeniul răspunderii penale pentru șantaj în știința dreptului penal”**, compus din trei subcapitole, sunt supuse investigației materialele științifice publicate în țară și peste hotare, dedicate problemelor privind răspunderea penală pentru infracțiunea de șantaj. În special, au fost analizate lucrările următorilor autori: M. Bîrgău, S. Brînză, Iu. Larii, D. Moiseev (*Republica Moldova*); P.З. Абдулгазиев, А.В. Башков, А.И. Бойцов, Г.Н. Борзенков, О.В. Дмитриев, Ю.Ляпунов, Н.Ф. Сафонов, А.Г. Уфалов (*Federația Rusă*); Ю.Л. Шевцов (*Bielorusia*); В.Н. Куц (*Ucraina*) etc.

Chiar dacă modelul de elevație juridică a infracțiunii prevăzute la art.189 CP RM este de inspirație rusă, autorul a optat pentru cercetarea distinctă a materialelor științifice publicate în țară și a celor de peste hotare. Aceasta deoarece textele de lege luate în vizor nu sunt identice, ceea ce favorizează, implicit, divergențele doctrinare existente referitoare la particularitățile variantei-tip și ale variantelor agravate ale șantajului.

În rezultatul cercetării s-a constatat că patrimoniul doctrinar în materie de șantaj se particularizează printr-un conținut bogat și diversificat, dar în același timp foarte controversat. În special, aceasta se evidențiază în acele surse doctrinare care au abordat natura juridică a șantajului. Prin excelență, această problemă rămâne a fi un subiect discutabil de-a lungul timpului, de mai bine de două secole. Chiar și la etapa contemporană soluțiile la această problemă nu sunt unitare și definitive, cu toate că la Primul Congres Internațional de Criminalistică (IAFS), care a avut loc în 1900, la Bruxelles (Belgia), șantajul a fost considerat în unanimitate drept atentat asupra patrimoniului, fiind calificat ca o varietate a extorcării. Autorul însă, în demersul său științific, insistă asupra faptului că sensul juridic al termenului „șantaj” nu poate fi conceput decât prin prisma realității normative atribuite de legiuitor. În același timp, polemicile științifice pe care le desprinde din literatura de specialitate referitor la adevărata semnificație a șantajului, pe de o parte, și a extorcării, pe de altă parte, au permis autorului să constate inadvertențele de care suferă art.189 CP RM; or, s-a și constatat o necorespondență între conceptul formal și cel material ale termenului în discuție.

Aceasta se conturează pe fundalul lipsei unei corespondențe dintre denumirea articolului și conținutul dispoziției art.189 CP RM, deoarece titulatura atribuită de legiuitor pentru desemnarea faptei prejudiciabile nici pe departe nu reflectă *ad integrum* formele de exprimare a laturii obiective. De aceea, se insistă că tocmai această neconcordanță reprezintă problema științifică actuală de importanță majoră. Autorul statuează anume asupra acestei probleme, având în vedere și respectarea prevederii de la lit.e) art.19 al Legii Republicii Moldova privind actele legislative [11], potrivit căreia „terminologia, utilizată în actul elaborat, este constantă și uniformă ca și în celelalte acte legislative și în reglementările legislației comunitare; se va utiliza unul și același termen dacă este corect, iar folosirea lui repetată exclude confuzia”. În același timp, problema științifică importantă vizează și necesitatea asigurării consecvenței normelor juridico-penale și, nu în ultimul rând, optimizarea cadrului normativ în materie, ajustându-l la exigențele impuse de principiul legalității incriminării, adică obligația legiuitorului de a elabora norme incriminatorie care ar corespunde exigențelor de previzibilitate, accesibilitate și claritate, cerințe desprinse din jurisprudența CEDO.

În rezultatul analizei materialelor științifice s-a putut constata că printre preocupările științifice se numără următoarele obiecte de cercetare: identificarea locului șantajului în conjunctura incriminărilor prevăzute de legea penală, precum și a tipologiei din care acesta face parte; analiza retrospectivă a legislației penale privind șantajul; delimitarea șantajului de infracțiunile conexe; studierea răspunderii penale pentru șantaj potrivit legislațiilor penale ale altor state; studierea stării, structurii și dinamicii șantajului. Totuși, se constată că investigarea elementelor constitutive ale infracțiunii de șantaj este cea mai vastă în doctrină, fiind reflectată în cele mai diverse categorii de materiale științifice: manuale, monografii, comentarii științifico-practice, teze de doctorat, articole științifice etc. Astfel, în doctrină accentul se pune pe aspectele juridico-penale și criminologice ale șantajului, care comportă un caracter pur teoretic. Autorul nu contestă acest demers, însă dorește ca prin lucrarea sa să scoată în evidență și aspectul practic al șantajului, care, așa cum se desprinde din conținutul integral al tezei de doctorat, este pe de parte de a fi lipsit de curențe. Indubitabil, un cadru incriminator care suferă de imperfecțiuni nu poate să nu aibă efect nefast asupra aplicabilității răspunderii penale.

A susține că tematica șantajului este desuetă în legătură cu avalanșa de materiale științifice la această temă ar însemna, de fapt, neglijarea calității cercetării. Mai mult ca atât, oamenii de știință străduie să dezvăluie doar

anumite segmente ale șantajului. Astfel, în literatura de specialitate se omite cercetarea obiectului imaterial al șantajului; un spațiu restrâns se acordă investigării particularităților victimei infracțiunii; se trece sub tăcere relevarea și argumentarea încadrării în ipotezele în care cererea patrimonială este însoțită de mijloace care adesea nu au o acoperire juridico-penală determinată; nu se argumentează completamente opțiunea legiuitorului de a imprima grad prejudiciabil faptei de șantaj în lipsa unor urmări imediate; nu sunt identificate integral liniile de demarcare dintre șantaj și infracțiunile conexe etc. De aceea, direcțiile de soluționare a acestor probleme au fost orientate spre: nuanțarea specificului șantajului și coraportarea acestuia conținutului normativ *de lege lata*; argumentarea clară, completă și convingătoare a limitelor aplicării răspunderii penale în conformitate cu art.189 CP RM; determinarea premiselor și cauzelor existenței unei practici judiciare neunitare la aplicarea răspunderii penale pentru șantaj; elaborarea unui model concret de perfecționare a cadrului incriminator prevăzut la art.189 CP RM etc.

Capitolul 2 „Elemente constitutive ale infracțiunii de șantaj: examen teoretic și practic”, compus din cinci subcapitole, cuprinde investigarea obiectului, laturii obiective, subiectului și a laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art.189 CP RM. Aspectele teoretice ale elementelor constitutive ale infracțiunii de șantaj au fost amplificate cu exemple concrete din practica judiciară a Republicii Moldova, prin acest model de cercetare științifică evidențiindu-se interpretarea și aplicarea corectă a normei de incriminare prevăzute la art.189 CP RM în cauze concrete, ori, dimpotrivă, fiind scoase în evidență unele erori judiciare admise la aplicarea răspunderii penale pentru șantaj.

În contextul cercetării obiectului infracțiunii de șantaj, se reliefează structura bipartită a obiectului juridic special al infracțiunii de șantaj. În urma analizei critice a opiniilor doctrinare, autorul susține că caracterul dualist al obiectului juridic special al infracțiunii de șantaj reclamă următoarea configurație: obiectul juridic principal este reprezentat în toate cazurile de relațiile sociale referitoare la o singură valoare socială, iar obiectul juridic secundar este particularizat prin relațiile sociale aferente referitoare la o pluralitate de valori cu caracter alternativ. Relevant pentru reținerea obiectului juridic special este ca valoarea socială principală și relațiile sociale aferente acesteia să sufere o atingere integră după conținut, pe când valoarea socială secundară și relațiile sociale aferente acesteia să fie lezate parțial. Aceasta reiese din caracterul alternativ al obiectului juridic secundar [4, p.67]. *In concreto*, acest obiect este reprezentat în principal de acea valoare socială

specifică ce derivă din patrimoniu, având în conținutul său *un drept real* (în ipoteza cererii de a se transmite bunurile sau dreptul asupra acestora) sau *un drept de creanță* (în cazul cererii de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial), iar în plan secundar șantajul afectează: *libertatea psihică a persoanei* (alin.(1) art.189 și lit.d) alin.(2) art.189 CP RM) sau *libertatea fizică a persoanei* (alin.(4) art.189 CP RM); *integritatea fizică sau psihică a persoanei* (lit.d) alin.(3) art.189 CP RM); *integritatea corporală a persoanei* (lit.c) alin.(2) art.189 CP RM); *sănătatea persoanei* (lit.c) alin.(3) art.189 CP RM), *viața acesteia* (lit.f) alin.(3) art.189 CP RM); *integritatea, substanța și potențialul de utilizare a bunurilor unei alte persoane* (lit.e) alin.(2) art.189 CP RM); *desfășurarea normală a activității agentului economic sau a activității profesionale a persoanei fizice ori menținerea solvabilității agentului economic* (lit.f) alin.(3) art.189 CP RM). De aceea, pentru a se atesta semnul obiectului infracțiunii – obiectul juridic special, este nevoie ca atingerea adusă relațiilor sociale cu privire la patrimoniu (reprezentând obiectul juridic principal al infracțiunii de șantaj) să fie însoțită de atingerea adusă relațiilor sociale cu privire la oricare dintre valorile sociale nominalizate mai sus (reprezentând obiectul juridic secundar al infracțiunii prevăzute la art.189 CP RM). Doar o simbioză din cel puțin două valori sociale (una principală și alta secundară) poate să răspundă cerințelor pe care le reclamă obiectul juridic special al infracțiunii de șantaj.

Tot în perimetrul obiectului infracțiunii a fost abordată victima infracțiunii de șantaj, categorisită în: destinatari ai cererii patrimoniale și destinatari ai amenințării. Autorul ajunge la concluzia că victime ale infracțiunii de șantaj pot fi nu doar subiecții drepturilor patrimoniale, dar și persoanele care nu au nici o legătură cu aceste drepturi, însă, datorită unor raporturi care există între acestea și subiecții drepturilor patrimoniale, urmează a fi recunoscute drept victime ale șantajului în virtutea periclitării intereselor acestora ce derivă din acțiunea prejudiciabilă concepută *ad integrum* a infracțiunii prevăzute la art.189 CP RM.

De asemenea, analizând eventualitatea evoluării persoanei juridice drept victimă a infracțiunii de șantaj, s-a relevat că atât persoanele juridice de drept public, cât și cele de drept privat pot fi expuse pericolului de a li se cauza o anumită daună patrimonială sau chiar pot suporta *de facto* daune patrimoniale. Dar atât cererea, cât și amenințarea se înaintează nemijlocit persoanelor împuternicite să reprezinte interesele persoanei juridice, de regulă, administratorilor (conducătorilor) sau persoanelor care au legătură cu aceștia. De aceea, în planul realizării amenințării, ca acțiune adiacentă, este

exclusă posibilitatea ca persoana juridică să apară în calitate de victimă; or, fiind o ficțiune juridică, ea nu dispune de libertate psihică. Doar în eventualitatea în care se dobândesc bunurile cerute (art.189 alin.(3) lit.e) CP RM), prin efectul cauzării prejudiciului patrimonial efectiv persoanei juridice, aceasta poate să apară, indirect, în calitate de victimă a infracțiunii de șantaj.

Prin natura sa, infracțiunea de șantaj implică atât entități materializate, cât și dimensiuni nematerializate asupra cărora se îndreaptă nemijlocit fapta prejudiciabilă, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracțiunii. Pe lângă acest specific, infracțiunea de șantaj, fiind prin excelență o infracțiune complexă, dispune nu doar de obiect juridic special complex, dar și de obiect material (imaterial) complex. Identificarea obiectului material (imaterial) principal și a obiectului material (imaterial) secundar este direct proporțională cu modalitățile acțiunii principale și ale acțiunii adiacente din cadrul faptei prejudiciabile. Astfel, în ipoteza în care acțiunea principală a șantajului se exprimă în cerința de a se transmite bunurile, șantajul are în calitate de obiect material principal: bunurile care au o existență materială, sunt create prin munca omului, dispun de valoare materială și cost determinat, fiind bunuri mobile și străine pentru făptuitor. Nu pot însă constitui obiect material principal al infracțiunii prevăzute la art.189 CP RM, deși corespund acestor caracteristici, substanțele narcotice sau psihotrope, precum și materialele sau dispozitivele radioactive ori instalațiile nucleare. Aceasta se profilează pe fundalul digresionării faptei de extorcere a acestor bunuri în anumite norme speciale, iar în virtutea regulii de la art.116 CP RM – „Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre normele generale și cele speciale” – se va aplica art.217⁴ CP RM, respectiv alin.(2) art.295 CP RM, nu însă art.189 CP RM.

Atunci când acțiunea principală a șantajului se exprimă în cererea de a se transmite dreptul asupra bunurilor, influență infracțională nemijlocită se exercită asupra facultăților unui bun, iar, în virtutea incorporalității sale, facultatea pe care o are un subiect al unui drept real reprezintă obiectul imaterial principal al șantajului. De asemenea, infracțiunea de șantaj va dispune de obiect imaterial principal în ipoteza celei de-a treia modalități normative a acțiunii principale – cererea de a fi săvârșite alte acțiuni cu caracter patrimonial; or, nici lucrarea, dar nici serviciul, ca acțiuni determinate la care este constrânsă victima, nu reprezintă entități materiale.

Dacă acțiunea adiacentă se exprimă în una dintre formele de amenințare (alin.(1) art.189 CP RM sau lit.d) alin.(2) art.189 CP RM), grație naturii constrângerii aplicate, infracțiunea nu va înregistra un obiect material.

Aceasta deoarece în calitate de obiect al influențării nemijlocite infracționale apare psihicul persoanei, care reprezintă o entitate imaterială, lipsită de corporalitate. De aceea, psihicul persoanei apare în calitate de obiect imaterial secundar. Dimpotrivă, dacă acțiunea adiacentă se exprimă în aplicarea violenței – nepericuloase pentru viață sau sănătate (lit.c) alin.(2) art.189 CP RM) sau periculoase pentru viață sau sănătate (lit.c) alin.(3) art.189 CP RM), precum și în cazul în care șantajul soldat cu alte urmări grave (lit.f) alin.(3) art.189 CP RM) se exprimă în decesul victimei, atunci obiectul material secundar îl reprezintă corpul persoanei. Și în cazul schinguirii, torturii, tratamentului inuman sau degradant (lit.d) alin.(3) art.189 CP RM), precum și în ipoteza agravantei de la alin.(4) art.189 CP RM este posibilă prezența obiectului material secundar. Acesta există în cazul în care șantajul va lua forma influențării nemijlocite infracționale asupra corpului persoanei. Dacă o atare influențare lipsește (de exemplu, dacă se aplică violența psihică), lipsește și obiectul material secundar. În schimb, se profilează prezența obiectului imaterial secundar, reprezentat de psihicul persoanei. În cazul în care acțiunea adiacentă constă în deteriorarea sau distrugerea bunurilor, obiectul material secundar al șantajului îl constituie bunurile respective, altele decât bunurile ce formează obiectul material principal al șantajului.

În planul examinării laturii obiective, se relevă structura faptei prejudiciabile de șantaj, fiind evidențiat caracterul complex al elementului material, compus din două acțiuni de sine stătătoare, dar intercondiționate: 1) acțiunea principală, care constă dintr-o cerere: de a se transmite bunurile; de a se transmite dreptul asupra bunurilor; de a fi săvârșite alte acțiuni cu caracter patrimonial; 2) acțiunea adiacentă, care constă, în mod alternativ, în:

- amenințare: cu violența adresată persoanei, rudelor sau apropiaților acesteia; cu răspândirea unor știri defăimătoare despre acestea; cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului sau deținătorului; cu răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora (alin.(1) art.189 CP RM); cu moartea (lit.d) alin.(2) art.189 CP RM);

- aplicarea violenței: nepericuloase pentru viață sau sănătate (lit.c) alin.(2) art.189 CP RM) sau periculoase pentru viață sau sănătate (lit.c) alin.(3) art.189 CP RM); schinguire, tortură, tratament inuman sau degradant (lit.d) alin.(3) art.189 CP RM);

- deteriorarea sau distrugerea bunurilor (lit.e) alin.(2) art.189 CP RM);

- răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora (alin.(4) art.189 CP RM).

Autorul susține că toate manifestările alternative enumerate apar, în contextul componentei investigate, în calitate de element asigurător al cererii; deci, acestea nu pot fi decât acțiuni adiacente în conținutul constitutiv al infracțiunii de șantaj. Pentru fundamentarea acestei alegații se aduc următoarele argumente: 1) latura obiectivă a infracțiunii de șantaj are un caracter complex; 2) cererea, pe de o parte, și amenințarea cu sau aplicarea violenței etc., pe de altă parte, comportă diferențe de substanță: după caracter, conținut și orientare, astfel că acestea sunt oarecum distincte în planul realizării faptei prejudiciabile și chiar fiind simultan comise ele nu se contopesc în textura elementului material; 3) prin comiterea infracțiunii de șantaj făptuitorul aduce atingere relațiilor sociale cu privire la patrimoniu nu pe calea influențării nemijlocite asupra bunurilor, ci prin influențarea directă asupra persoanei, uzând în acest sens de amenințare, de aplicarea violenței etc., ca mijloace de constrângere pentru a-i fi transmise aparent benevol bunurile sau dreptul asupra acestora ori pentru a fi săvârșite alte acțiuni cu caracter patrimonial. Luând în considerație ultimul raționament invocat, se afirmă că cererea, ca acțiune principală a șantajului, apare în calitate de acțiune-scop, iar formele de amenințare, violența fizică, deteriorarea sau distrugerea bunurilor, schingiuirea, tortura, tratamentul inuman sau degradant, precum și răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora, ca acțiuni adiacente ale șantajului, apar în calitate de acțiuni-mijloc [9, p.84].

În cadrul investigării acțiunii principale, *ab initio* autorul relevă caracterile generalizate ale cererii, caractere care facilitează delimitarea șantajului de infracțiunile conexe. De exemplu, caracterul patrimonial al cererii servește drept criteriu de demarcare a infracțiunii de șantaj de infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei, contra libertății persoanei etc. Astfel, se susține că, în ipoteza constrângerii la încheierea căsătoriei, răspunderea penală poate surveni doar în contextul în care victima este amenințată cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (art.155 CP RM). Caracterul de ilegalitate și netemeinicie al cerințelor patrimoniale ale șantajului face posibilă delimitarea faptei incriminate la art.189 CP RM de infracțiunea de samavolnicie (art.352 CP RM), iar caracterul gratuității, în totalitate sau în parte (vădit neechivalent), a pretenției făptuitorului constituie criteriul principal de delimitare dintre șantaj și infracțiunea de constrângere de a încheia o tranzacție sau de a refuza încheierea ei (art.247 CP RM). Ca excepție, cererea poate avea caracter voalat, fapt reținut și în pct.4 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.16/2005 [10]. Abstractizând de la explicațiile date în acest din urmă act judiciar interpretativ, cercetarea

practicii judiciare făcute de autor pe marginea acestui subiect îl ajută să identifice cele mai răspândite modalități faptice care se subscriu caracterului voalat al cererii patrimoniale, dar și să constate că, înaintând cerințele patrimoniale, făptuitorul adesea tinde să imprime acestora un caracter legal (ex.: stingerea unei datorii inexistente; recuperarea cheltuielilor pentru tratamentul medical care, chipurile, a fost suportat din vina victimei șantajului etc.), bazându-se pe existența între el și victimă a unor raporturi patrimoniale. De aceea, în astfel de situații, afirmă autorul, este absolut obligatoriu a demonstra lipsa unor relații juridice civile în legătură cu obiectul material (imaterial) al șantajului. Dimpotrivă, în alte situații, cererea patrimonială are un fundament explicit ilegal, deși este însoțit de un pretext justificativ (ex.: colectarea „birului”; „cotizarea” sub formă de plată periodică în interesele unui grup criminal organizat).

Prima modalitate a acțiunii principale în cadrul faptei prejudiciabile de șantaj – cererea de a transmite bunurile proprietarului, posesorului sau deținătorului – denotă că elementul material al șantajului comportă similitudini cu sustragerile; or, mecanismul infracțional al șantajului în acest caz se manifestă în aceea că făptuitorul intenționează să scoată, sub imperiul constrângerii, bunul aflat în stăpânirea efectivă a victimei. Același mecanism îl atestă și tâlhăria (art.188 CP RM), precum și jaful săvârșit cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei ori cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe (lit.e) alin.(2) art.187 CP RM). Astfel, s-a argumentat că nu caracterul viitor de materializare a amenințării constituie linia de demarcare dintre jaf sau tâlhărie și infracțiunea de șantaj, ci tocmai intenția făptuitorului orientată spre a obține bunurile în viitor. De asemenea, se susține că o deosebire principială ce rezultă din sediul materiei rezidă în faptul că amenințarea cu violența în cadrul jafului și al tâlhăriei reprezintă un *mijloc de dobândire ilicită a bunurilor* ce se află în posesia victimei, pe când în cadrul șantajului amenințarea cu violența constituie tocmai *mijlocul de constrângere a victimei la transmiterea aparent benevolă a bunurilor* râvnite de făptuitor [8, p.29].

În sensul art.189 CP RM, cererea de a se transmite dreptul asupra bunurilor ca acțiune principală în cadrul șantajului presupune pretinderea făptuitorului de a i se transmite nu tocmai un drept propriu-zis, dar anumite facultăți (însușiri) în privința bunurilor, facultăți ce derivă dintr-un drept real, oricare ar fi acesta. Din interpretarea legii civile rezultă că, în cazul dreptului real imobiliar, acestea derivă din: dreptul de servitute, dreptul de abitație, dreptul de suprafață, dreptul de ipotecă; iar în cazul dreptului real mobilier – din

dreptul de gaj. De asemenea, dreptul asupra bunurilor poate să derive atât dintr-un drept real mobil, cât și dintr-un drept real imobiliar în cazul dreptului de uzufruct și privilegii; or, acestea pot fi exercitate atât asupra bunurilor imobile, cât și mobile. Noțiunea „alte acțiuni cu caracter patrimonial”, utilizată la alin.(1) art.189 CP RM, poate avea numai înțelesul specificat în pct.3 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.16/2005, prin aceasta înțelegându-se executarea de lucrări sau prestarea de servicii.

Amenințarea cu violența ca modalitate normativă a acțiunii adiacente a șantajului se rezumă doar la amenințarea victimei cu astfel de cuvinte sau acțiuni, din care se desprinde evident intenția făptuitorului de a aplica violența fizică față de victimă, indiferent de gradul acesteia: nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei sau periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei, nu și amenințarea cu săvârșirea față de ea sau apropiații ei a unor infracțiuni; or, în acest ultim caz riscăm să încălcăm principiul legalității prin interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale, fapt interzis de prevederile alin.(2) art.3 CP RM [2, p.57].

De lege lata, amenințarea cu răspândirea informațiilor veridice despre comiterea unei infracțiuni sau contravenții, amenințarea cu divulgarea secretului adopției sau a secretului confesiunii, deși sunt în măsură să constrângă victima la satisfacerea cerințelor ilegale cu caracter patrimonial înaintate de făptuitor, nu pot alcătui conținutul acțiunii adiacente a șantajului – „amenințarea cu răspândirea unor știri defăimătoare” (alin.(1) art.189 CP RM). Aceasta deoarece termenul „defăimătoare” restrânge, în mare măsură, cercul informațiilor care pot fi răspândite de făptuitor pentru constrângerea psihică a victimei în scopul executării cererii patrimoniale.

Amenințarea cu răpirea proprietarului, posesorului, deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora constituie insuflarea temerii victimei că, dacă ea nu se va conforma cererii patrimoniale a făptuitorului, atunci victima, rudele sau apropiații ei vor fi: - capturate, luate și deplasate din locul de aflare a acestora, acțiuni urmate de reținerea cu privarea deplină de libertate contrar voinței (prin constrângere fizică sau psihică) sau cu neluarea în seamă a voinței acestora (prin profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința); - reținute cu privarea deplină de libertate, prin înșelăciune sau abuz de încredere [3, p.58].

Deși componența infracțiunii prevăzute la art.189 CP RM este formală, tentativa la infracțiunea de șantaj este posibilă. Aceasta deoarece, reieșind din dispoziția alin.(1) art.189 CP RM, elementul material al șantajului are

doar un caracter informațional, astfel încât emiterea informației determinate reclamă condiția *sine qua non* ca această informație să fie și percepută de către destinatar. În special, în contextul infracțiunii examinate, tentativa ca etapă a activității infracționale neconsumate se profilează pe fundalul decalajului de timp dintre săvârșirea acțiunilor informaționale și ajungerea acestora la destinatar, anume în ipoteza în care șantajul este comis în afara unui contact personal dintre făptuitor și victimă, dacă în această perioadă de timp vor interveni careva cauze, independente de voința făptuitorului, care împiedică recepționarea de către destinatar a mesajelor emise. În același timp, tentativa la această infracțiune nu este exclusă nici în cazul existenței unui contact personal dintre făptuitor și victimă. Aceasta se datorează caracterului real al amenințării; or, pentru amplificarea semnificației juridico-penale a amenințării, aceasta trebuie să fie inteligibilă victimei. Astfel, dacă din cauze independente de voința făptuitorului nu și-au produs efectul străduințele lui de a-i atribui amenințării un caracter real, trebuie să recunoaștem prezența unei tentative la infracțiunea de șantaj.

În rezultatul cercetării întreprinse cu referire la latura subiectivă, se relevă că doar intenția directă este cea cu care se comite infracțiunea prevăzută la art.189 CP RM, iar scopul de cupiditate este semnul secundar obligatoriu al laturii subiective care servește ca indiciu de delimitare a acestei infracțiuni de cea de samavolnicie (art.352 CP RM). În același timp, adevărata fizionomie a scopului de cupiditate în contextul acestei infracțiuni nu implică neapărat și un motiv de cupiditate [7, p.125]. Aceasta se explică prin faptul că folosul patrimonial urmărit de făptuitor poate fi pentru dânsul însuși sau pentru un terț. În cazul infracțiunii de șantaj, nu contează care este destinația folosului patrimonial urmărit de către făptuitor: pentru sine sau pentru apropiații săi, pentru ceilalți participanți la infracțiune sau chiar pentru unele persoane care nu au nici o legătură directă sau indirectă cu făptuitorul, în sensul că nu este legat de ele printr-o anumită obligație morală sau patrimonială.

Subiectul infracțiunii de șantaj este unul general (necircumstanțiat), acesta putând fi oricare persoană fizică responsabilă, care la momentul comiterii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani în cazul variantei-tip (alin.(1) art.189 CP RM), iar în cazul variantelor agravate de la alin.(2), (3) și (4) art.189 CP RM – vârsta de 14 ani. În același timp, *de lege lata*, s-a susținut ca fiind lipsită de temei tragerea la răspundere penală a persoanei care are vârsta între 14 și 16 ani pentru șantajul săvârșit în proporții mari și deosebit de mari (alin.(5) și (6) art.189 CP RM). În caz contrar, făcând referire la art.195 CP RM (abrogat), care continuă să figureze în lista incriminărilor

pentru care vârsta răspunderii penale este prevăzută între 14 și 16 ani (alin.(2) art.21 CP RM), s-ar încălca flagrant principiul legalității.

Capitolul 3 „Elemente circumstanțiale agravante ale infracțiunii de șantaj: examen teoretic și practic”, alcătuit din cinci subcapitole, presupune o analiză a variantelor agravate consacrate la alin.(2)-(6) art.189 CP RM. Pentru a percepe esența, conținutul, particularitățile și condițiile imputării unei sau altei agravante, dar și pentru a fi scoasă în evidență aplicarea neuniformă a unor semne calificative au fost aduse cazuri concrete selectate din practica judiciară a Republicii Moldova.

În contextul cercetării circumstanței agravante de la lit.b) alin.(2) art.189 CP RM, autorul susține că șantajul săvârșit de două sau mai multe persoane se referă nu doar la coautorat, ci și la ipotezele în care o persoană care întrunește semnele subiectului infracțiunii, apelând la eforturile unor persoane iresponsabile sau care nu au atins vârsta răspunderii penale, săvârșește latura obiectivă a infracțiunii împreună cu acestea sau prin intermediul lor.

Conținutul violenței nepericuloase pentru viață sau sănătate (lit.c) alin.(2) art.189 CP RM) trebuie coraportat Părții a V-a din Regulamentul Ministerului Sănătății nr.199/2003 [12]; or, prin aceasta, indirect se face referire la noțiunea „violență nepericuloasă pentru viața și sănătatea persoanei”. De aceea, în sensul prevederii de la lit.c) alin.(2) art.189 CP RM, aplicarea violenței nepericuloase pentru viață sau sănătate constituie cauzarea intenționată a leziunilor corporale, care nu a avut drept urmare nici dereglarea sănătății mai mult de 6 zile, nici pierderea capacității de muncă, ori aplicarea intenționată a loviturilor sau săvârșirea altor acțiuni violente care au cauzat o durere fizică, dacă acestea nu au creat pericol pentru viața și sănătatea victimei. Pe cale de consecință, violența periculoasă pentru viață sau sănătate (lit.c) alin.(3) art.189 CP RM) presupune violența care a cauzat vătămare ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății ori care, deși nu a cauzat asemenea urmări, constituie, la momentul aplicării sale, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viața sau sănătatea victimei. Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății nu poate intra sub incidența prevederii de la lit.c) alin.(3) art.189 CP RM. Aceasta deoarece, apelând la procedeul interpretării sistemice a sancțiunilor art.151 și art.189 CP RM, a căror limite sancționatorii maxime pentru ambele componente sunt identice, avându-se în vedere că șantajul se prezintă ca o infracțiune complexă: pe lângă violență avem și cererea patrimonială, care, odată asociate, prezintă un grad de prejudiciabilitate mai mare decât vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, vătămarea gravă nu poate fi

absorbită de prevederea de la lit.c) alin.(3) art.189 CP RM. De aceea, în ipoteza în care șantajul va fi însoțit de vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, acțiunile făptuitorului vor alcătui un concurs de infracțiuni, anume: art.151 și art.189 CP RM (cu excepția lit.c) alin.(3) art.189 CP RM). Această excepție se impune pe fundalul neadmiterii încălcării principiului *non bis in idem* (alin.(2) art.7 CP RM); în caz contrar, aceeași violență va fi sancționată de două ori [5, p.38].

În sensul variantei agravante de la lit.d) alin.(2) art.189 CP RM, făptuitorul nici pe departe nu urmărește intenția de a suprima viața victimei, intenția lui este orientată spre a o aduce pe victimă într-o stare de neliniște, aceasta având teamă pentru viața sa, dacă nu va executa cerințele patrimoniale înaintate. Dacă însă făptuitorul a trecut la materializarea amenințării cu moartea, atunci acțiunile făptuitorului depășesc latura obiectivă a art.189 CP RM, motiv din care fapta va constitui concurs de infracțiuni dintre șantaj și omor intenționat. Această soluție de încadrare este valabilă numai în cazul concursului real, nu și în cazul concursului ideal (comiterea omorului în timpul săvârșirii șantajului, atunci când violența se aplică o singură dată). Aceasta deoarece făptuitorul ar fi tras la răspundere de două ori pentru aceeași faptă, adică pentru aceeași violență periculoasă pentru viață sau sănătate, prin aceasta încălcându-se principiul *non bis in idem*. Prima dată, violența periculoasă pentru viață sau sănătate ar fi luată în calcul în contextul lipirii de viață a persoanei, iar a doua oară violența periculoasă pentru viață sau sănătate ar fi luată în considerație drept semn indispensabil al faptei prejudiciabile de șantaj. În același perimetru de cercetare, autorul relevă că în ipoteza concursului real dintre șantaj și omorul intenționat luarea în considerație la încadrare a lit.b) alin.(2) art.145 CP RM este exclusă, avându-se în vedere incidența formei atipice a șantajului prevăzute la (lit.e) alin.(3) art.189 CP RM); or, concursul de infracțiuni dintre lit.e) alin.(3) art.189 CP RM și lit.b) alin.(2) art.145 CP RM ar genera încălcarea principiului *non bis in idem*, deoarece unul și același interes material s-ar lua în calcul de două ori.

În altă ordine de idei, a fost demonstrat că pentru imputarea variantei agravate de la lit.e) alin.(2) art.189 CP RM nu are nici o relevanță: cuantumul sau caracterul daunei cauzate prin distrugerea sau deteriorarea bunurilor; metoda de realizare a distrugerii sau a deteriorării bunurilor; categoriile bunurilor. Important este ca bunurile distruse sau deteriorate să fie străine făptuitorului și să nu coincidă cu bunurile ce formează obiectul material principal al șantajului.

În contextul variantei agravate de la lit.b) alin.(3) art.189 CP RM, aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă reprezintă nu altceva decât o varietate a violenței. De aceea, comiterea infracțiunii de șantaj în asemenea circumstanțe este organic legată, în toate cazurile, de acțiunea adiacentă a șantajului de la alin.(1) art.189 CP RM – amenințarea cu violența, iar în unele cazuri și de acțiunea adiacentă a șantajului de la lit.d) alin.(2) art.189 CP RM – prin amenințare cu moartea, atunci când făptuitorul uzează de o armă veridică, care este inteligibilă victimei.

În sensul acțiunilor incriminate la lit.d) alin.(3) art.189 CP RM, termenul „tortură” are un alt înțeles decât cel prevăzut în art.309¹ CP RM. De aceea, între art.309¹ CP RM și lit.d) alin.(3) art.189 CP RM nu există nici o concurență dintre o parte și un întreg, iar acțiunile de schingiuire, tortură, tratament inuman sau degradant la care face referire legiuitorul în varianta agravată de la lit.d) alin.(3) art.189 CP RM constituie cazuri particulare de manifestare a cruzimii. Astfel privity lucrurile, în vederea evitării interpretărilor eronate în practica judiciară, autorul propune înlocuirea cuvintelor „însoțite de schingiuire, tortură, tratament inuman sau degradant” cu sintagma „săvârșite cu deosebită cruzime”, prin aceasta soluționându-se și problema polisemantismului termenului „tortură”.

Agravarea răspunderii penale în cazul șantajului urmat de dobândirea bunurilor cerute (lit.e) alin.(3) art.189 CP RM) este valabilă doar în raport cu prima modalitate normativă a acțiunii principale din cadrul faptei prejudiciabile prevăzute la art.189 CP RM, anume: atunci când șantajul se exprimă în cererea de a se transmite bunurile proprietarului, posesorului sau deținătorului, constituind un rezultat al înfrângerii voinței victimei de a transmite aparent benevol bunurile pretinse de făptuitor. Autorul ajunge la concluzia că o asemenea stare de lucruri este inechitabilă în raport cu ipotezele în care făptuitorul ar obține facultatea asupra unui bun (în cazul cererii de a se transmite dreptul asupra bunurilor) ori în cazul în care victima ar săvârși acțiunile cu caracter patrimonial pretinse de către făptuitor. Analogic dobândirii bunurilor cerute, în ipotezele prezentate, făptuitorul și-ar asuma acumulări cantitative patrimoniale, care în mod normal ar trebui să conducă la agravarea răspunderii penale. De aceea, se optează pentru deplasarea momentului de consumare, astfel încât acesta să coincidă cu momentul de epuizare și în situațiile în care făptuitorul ar obține facultatea asupra unui bun, precum și în cazul în care victima ar săvârși acțiunile cu caracter patrimonial pretinse de către făptuitor. De asemenea, se susține că pentru a fi imputată agravanta de la lit.e) alin.(3) art.189 CP RM nu are relevanță la încadrare dacă făptuitorul

a dobândit integral sau doar o parte din bunurile cerute. Tot în contextul investigării șantajului urmat de dobândirea bunurilor cerute, autorul a constatat puncte de congruență dintre fapta incriminată la lit.e) alin.(3) art.189 CP RM) și infracțiunea de escrocherie (art.190 CP RM), care au determinat necesitatea disocierii acestora. Îndeosebi, oportunitatea delimitării șantajului, urmat de dobândirea bunurilor cerute, de escrocherie se atestă datorită mecanismului asemănător de săvârșire a celor două componente de infracțiune: făptuitorul exercită o influență psihică asupra conștiinței și voinței victimei în vederea cedării bunurilor râvnite de făptuitor, influență care are ca finalitate transmiterea aparent benevolă a acestora. În acest context, o analiză detaliată a laturii obiective a celor două componente de infracțiune comparate a permis autorului să constate că, în cazul escrocheriei, voința victimei privind disponerea de bunurile care se află în posesia ei este denaturată; or, ultima nu percepe caracterul ilegal al acțiunilor făptuitorului, pe când, în cazul șantajului, voința victimei este paralizată, avându-se în vedere că victima conștientizează caracterul ilegal al acțiunilor făptuitorului.

Aplicarea în practică a agravantei de la lit.f) alin.(3) art.189 CP RM reclamă pericolul instaurării arbitrariului din partea subiecților investiți cu aplicarea legii penale; or, sintagma „alte urmări grave” încalcă cerințele de previzibilitate și claritate a noimei de incriminare, motiv din care se impune eliminarea lit.f) din alin.(3) art.189 CP RM. Aceasta deoarece principiul legalității incriminării propriu-zise pretinde legiuitorului adoptarea unor texte cât mai *complete*, pentru a acoperi toate ipotezele de bază ale incriminării și cât mai *precise*, pentru a servi la stabilirea comodă și exactă a sensului unor expresii și la determinarea fără echivoc a limitelor reale ale câmpului incriminării [6, p.276].

Spre deosebire de răpirea unei persoane din interes material (lit.f) alin.(2) art.164 CP RM), în cazul variantei agravate de la alin.(4) art.189 CP RM victima nu este un obiectiv, ci un mijloc de presiune asupra destinatarului cererii patrimoniale. Între art.164 și alin.(4) art.189 CP RM există o concurență dintre o parte și un întreg, unde răpirea persoanei îndeplinește rolul de infracțiune-mijloc, iar șantajul – de infracțiune-scop. *Per a contrario*, agravanta de la alin.(4) art.189 CP RM nu poate absorbi răpirea minorului de către rudele apropiate, motiv pentru care se impune concursul de infracțiuni dintre art.164¹ și art.189 CP RM [1, p.50].

În contextul agravantelor de la alin.(5) și alin.(6) art.189 CP RM, sintagmele „în proporții mari” și „în proporții deosebit mari” se referă la parametrii cantitativi ai obiectului material al infracțiunii de șantaj. Însă, având în

vedere că la alin.(1) art.126 CP RM legiuitorul indică doar asupra termenului „dobândire”, iar acest termen semnifică amplificarea, după momentul înaintării cererii de a se transmite bunurile, a rezultatului produs inițial, respectând principiul legalității, trebuie să recunoaștem că momentul de consumare în acest caz este producerea prejudiciului patrimonial efectiv, chiar dacă din analiza *per ansamblu* a art.189 CP RM rezultă lipsa acestei relevanțe. Autorul a constatat că tocmai această divergență dintre prevederile art.189 și cele ale art.126 CP RM a generat o practică judiciară neuniformă, fapt ce impune introducerea în alin.(1) art.126 CP RM, după cuvântul „sustrase”, a cuvântului „cerute”.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute în urma investigațiilor efectuate constau în:

1. Relevarea caracteristicilor victimei infracțiunii prevăzute la art.189 CP RM.

2. Demonstrarea faptului că infracțiunea de șantaj dispune atât de obiect material, cât și de obiect imaterial.

3. Determinarea conținutului modalităților normative ale acțiunii principale și ale acțiunii adiacente ale faptei prejudiciabile prevăzute la art.189 CP RM.

4. Argumentarea tezei că scopul de cupiditate al infracțiunii de șantaj nu implică neapărat și un motiv de cupiditate.

5. Stabilirea conținutului exact al circumstanțelor agravante de la lit.c) alin.(2) art.189 CP RM – „violență nepericuloasă pentru viață sau sănătate” și de la lit.c) alin.(3) art.189 CP RM – „violență periculoasă pentru viață sau sănătate”.

6. Identificarea normelor concurente în raport cu art.189 CP RM și soluționarea problemelor de încadrare ce rezultă din această concurență.

7. Elucidarea criteriilor de demarcare a infracțiunii de șantaj de unele infracțiuni adiacente, precum cele prevăzute la: lit.e) alin.(2) art.187, art.188, art.190, art.247, art.352 CP RM.

8. Determinarea erorilor judiciare admise la aplicarea răspunderii penale pentru șantaj și identificarea unor soluții optime de eficientizare a practicii de aplicare a art.189 CP RM.

9. Relevarea carențelor de ordin tehnico-legislativ ce rezultă din prevederea de la art.189 CP RM, precum și din acele norme care tangențiază cu această incriminare.

10. Formularea propunerilor *de lege ferenda* menite să contribuie la perfecționarea bazei juridice incriminatoare în materie, precum și la compa-

tibilizarea instrumentariului penal ce tangențiază cu art.189 CP RM, aducându-l în corespundere cu exigențele politicii penale la nivel european.

Făcând o generalizare asupra aspectelor teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj, autorul formulează următoarele **concluzii**:

1) Infracțiunea prevăzută la art.189 CP RM dispune atât de obiect material, cât și de obiect imaterial.

2) În cazul infracțiunii prevăzute la art.189 CP RM, fapta prejudiciabilă este alcătuită din acțiunea principală, care poate viza, alternativ, una dintre cele trei modalități stipulate la alin.(1) art.189 CP RM și acțiunea adiacentă, care poate să se manifeste prin una dintre cele patru modalități specificate în alin.(1) art.189 CP RM sau prin una dintre cele șase modalități ce apar pe post de variante agravate ale șantajului. *Per a contrario* modalităților normative care au un caracter alternativ, cele două acțiuni alcătuitoare ale faptei prejudiciabile prevăzute la art.189 CP RM sunt cumulative.

3) *De lege lata*, există o necorespondere vădită între denumirea art.189 CP RM și conținutul constitutiv al textului incriminator; or, titulatura articolului indică doar asupra uneia dintre modalitățile normative prevăzute la alin.(1) art.189 CP RM, și anume – „amenințarea cu răspândirea unor știri defăimătoare”, motiv pentru care problema științifico-practică actuală, de importanță majoră, apărută în legătură cu această constatare, poate fi soluționată prin înlocuirea termenului „șantaj” din denumirea art.189 CP RM cu termenul „extorsiune”.

4) Deși componența infracțiunii prevăzute la art.189 CP RM este formală, pe fundalul caracterului complex al laturii obiective se profilează posibilitatea existenței tentativei la infracțiunea de șantaj, ca activitate infracțională neconsumată.

5) Scopul de cupiditate, nu însă și motivul de cupiditate, este un semn secundar obligatoriu al șantajului, însă pentru imputarea răspunderii penale pentru șantaj nu este necesar ca acesta să fie efectiv realizat. În cazul realizării efective a scopului de cupiditate, se impune aplicarea lit.e) alin.(3) art.189 CP RM doar în cazul în care acțiunea principală se manifestă prin cererea de a se transmite bunurile.

6) Există o concurență dintre o parte și un întreg, în cazul: art.155 și alin.(1) art.189 sau, după caz, lit.d) alin.(2) art.189 CP RM; art.197 și lit.e) alin.(2) art.189 CP RM; art.152 și lit.c) alin.(3) art.189 CP RM; art.149 și lit.f) alin.(3) art.189 CP RM; art.164 și alin.(4) art.189 CP RM. În schimb, nu poate să existe concurență dintre o parte și un întreg în cazul: art.164¹ în

raport cu alin.(4) art.189 CP RM; art.309¹ în raport cu lit.d) alin.(3) art.189 CP RM.

7) În raport cu art.189 CP RM, art.217⁴ și alin.(2) art.295 CP RM constituie norme speciale.

8) Prin utilizarea sintagmei de la lit.f) alin.(3) art.189 CP RM – „alte urmări grave” – legiuitorul a încălcat principiul legalității incriminării.

În scopul perfecționării legii penale, urmărindu-se și cel de a contribui la interpretarea corectă și la aplicarea uniformă a legii penale, au fost formulate următoarele **recomandări**:

1) înlocuirea termenului „șantaj” din denumirea art.189 CP RM și a termenului „extorcarea” din art.217⁴ CP RM cu termenul „extorsiunea”;

2) completarea alin.(1) art.189 CP RM, astfel încât după cuvântul „cererea” să urmeze cuvintele „ilegală și neîntemeiată”, iar după cuvintele „transmite” și „acțiuni” să urmeze cuvintele „gratuit” și, respectiv, „neechivalente”;

3) înlocuirea, în prevederea de la alin.(1) art.189 CP RM, a cuvintelor „dreptul asupra bunurilor” prin sintagma „unele facultăți asupra bunurilor”;

4) reformularea și suplینirea, în prevederea de la alin.(1) art.189 CP RM, a cuvintelor „amenințând cu răspândirea unor știri defăimătoare despre ele” prin expresia „amenințarea cu răspândirea unor informații defăimătoare sau confidențiale”;

5) completarea și reformularea, în prevederea de la alin.(1) art.189 CP RM, a cuvintelor „cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului sau deținătorului” prin sintagma „sustragerea, răpirea ori deteriorarea sau distrugerea bunurilor lor”;

6) completarea alin.(1) art.189 CP RM cu expresia „în folosul făptuitorului sau al unor terți”;

7) modificarea prevederii de la lit.d) alin.(2) art.189 CP RM, astfel încât locuțiunea „prin amenințare cu moartea” să fie reformulată în „prin amenințare cu omorul”;

8) substituirea, în prevederea de la lit.d) alin.(3) art.189 CP RM, a cuvintelor „însoțite de schingiuire, tortură, tratament inuman sau degradant” prin cuvintele „săvârșite cu deosebită cruzime”;

9) modificarea prevederii de la lit.e) alin.(3) art.189 CP RM: în locul expresiei „urmate de dobândirea bunurilor cerute” să fie utilizată expresia „urmate de realizarea cererii patrimoniale”;

10) eliminarea lit.f) din alin.(3) art.189 CP RM;

11) excluderea din alin.(2) art.21 CP RM a mențiunii privind art.195 și suplimentarea art.189, din același alin.(2) art.21 CP RM, cu alin.(5) și (6), care vor urma după alin.(4);

12) completarea alin.(1) art.126 CP RM cu cuvântul „cerute”, care să urmeze după cuvântul „sustrase”.

Urmare a celor relevate, autorul propune următoarea redacție a art.189 CP RM:

Articolul 189. Extorsiunea

(1) Extorsiunea, adică cererea ilegală și neîntemeiată de a transmite gratuit bunurile străine, unele facultăți asupra acestora sau de a săvârși anumite acțiuni neechivalente cu caracter patrimonial, în folosul făptuitorului sau al unor terți, însoțită de amenințarea cu aplicarea violenței asupra altor persoane ori cu răpirea lor, cu răspândirea unor informații defăimătoare sau confidentiale despre acestea, cu sustragerea, răpirea ori deteriorarea sau distrugerea bunurilor lor,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 500 unități convenționale sau cu închisoare de până la 4 ani.

(2) Extorsiunea săvârșită:

b) de două sau mai multe persoane;

c) cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viață sau sănătate;

d) prin amenințare cu omorul;

e) cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor,

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani cu amendă în mărime de la 500 la 1000 unități convenționale.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;

b) săvârșite cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă;

c) însoțite de violență periculoasă pentru viață sau sănătate;

d) săvârșite cu deosebită cruzime;

e) urmate de realizarea cererii patrimoniale,

se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 10 ani cu amendă în mărime de la 1000 la 2000 unități convenționale.

(4) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (3) însoțite de răpirea persoanei,

se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 13 ani.

(5) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3) sau (4) săvârșite în proporții mari,

se pedepsesc cu închisoare de la 9 la 13 ani.

(6) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3), (4) sau (5) săvârșite în proporții deosebit de mari,

se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 15 ani.

Avantajele acestor recomandări se evidențiază în următoarele domenii:

• **Domeniul legislativ:** Prin implementarea recomandărilor propuse s-ar asigura unitatea sistemului juridic, precum și consecvența normelor juridico-penale, dar, deopotrivă, s-ar respecta principiul legalității incriminării;

• **Domeniul jurisprudențial:** S-ar asigura aplicarea corectă și unitară de către instanțele de judecată a răspunderii penale în conformitate cu art.189 CP RM;

• **Domeniul economic:** Se vor evita cheltuielile generate de eventualele condamnări ale Republicii Moldova la Curtea Europeană în legătură cu încălcarea de către legiuitorul autohton a principiului legalității incriminării, în special cu omiterea de a elabora norme previzibile și clare; se vor diminua cheltuielile în legătură cu rejudecarea cauzelor ca efect al reîncadrării art.189 în: lit.e) alin.(2) art.187 sau art.188; art.247; art.352 CP RM.

Planul cercetărilor de perspectivă în investigarea temei este direcționat spre:

• Analiza juridico-penală și criminologică a șantajului având caracter organizat.

• Desfășurarea cercetărilor referitoare la erorile judiciare admise la aplicarea răspunderii penale în conformitate cu art.189 CP RM.

• Elaborarea unui nou proiect de Hotărâre a Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la extorsiune.

• Continuarea investigării activității infracționale neconsumate în cazul infracțiunii de șantaj.

• Aprofundarea cercetării privind oportunitatea dislocării în componența infracțiunii de șantaj a normelor penale care formează partea (în sensul art.118 CP RM), în raport cu prevederile art.189 CP RM, care formează întregul.

BIBLIOGRAFIE:

1. Crijanovschi S. Șantajul însoțit de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora (alin.(4) art.189 C.pen. RM). În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.2, p.49-54.
2. Crijanovschi S. Acțiunile adiacente în cadrul faptei prejudiciabile de șantaj prevăzute la varianta-tip (alin.(1) art.189 C.pen. RM). (*Partea I*). În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.4, p.55-60.
3. Crijanovschi S. Acțiunile adiacente în cadrul faptei prejudiciabile de șantaj prevăzute la varianta-tip (alin.(1) art.189 C.pen. RM). (*Partea II*). În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.5, p.53-58.
4. Crijanovschi S. Obiectul juridic al infracțiunii de șantaj. În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.8, p.62-68.
5. Crijanovschi S. Estimarea corectitudinii interpretării judiciare a șantajului săvârșit cu aplicarea violenței nepericuloase și periculoase pentru viață sau sănătate. În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.9, p.35-39.
6. Crijanovschi S. Șantajul soldat cu alte urmări grave: probleme de interpretare și respectare a principiului legalității incriminării. În: Rezumatele comunicărilor Conferinței științifice cu participare internațională „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare”, consacrate aniversării a 65-a de la fondarea USM (Chișinău, 21-22 septembrie 2011). Științe Sociale. Vol.I. Chișinău: CEP USM, 2011, p.274-277.
7. Crijanovschi S. Îmbunătățirea cadrului incriminator în materie de șantaj din perspectiva semnelor laturii subiective și impactul acesteia asupra ridicării calității actului de justiție. Rezumatele comunicărilor Conferinței internaționale științifico-practice „Societatea civilă în realizarea Strategiei de reformare a sectorului justiției 2011-2016” (Chișinău, 14 octombrie 2011). În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.10-11, p.123-127.
8. Crijanovschi S., Botezatu Ig. Delimitarea infracțiunii de șantaj de unele infracțiuni contra patrimoniului săvârșite prin sustragere. În: Revista științifică a USM „Studia Universitatis”. Seria „Științe sociale”, 2011, nr.8 (48), p.26-30.
9. Crijanovschi S. Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj: Monografie. Chișinău: CEP USM, 2012. 275 p.
10. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre șantaj”, nr.16 din 07.11.2005. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2006, nr.4, p.7-9.
11. Legea Republicii Moldova privind actele legislative, nr.780-XV din 27.12.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.36-38. În vigoare din 14 iunie 2002.
12. Regulamentul Ministerului Sănătății de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, nr.199 din 27.06.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.170-172.

ADNOTARE

Crijanovschi Sergiu, „Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj”, teză de doctor în drept

la specialitatea 12.00.08 – Drept penal (drept penal), Chișinău, 2012

Structura lucrării. Teza cuprinde: Introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 227 titluri, 2 anexe, 186 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: șantaj, extorcare, amenințare, aplicarea violenței, știri defăimătoare, cerere patrimonială, dobândirea bunurilor cerute, deteriorarea sau distrugerea bunurilor.

Domeniul de studiu. Lucrarea face parte din domeniul Dreptului penal, Partea Specială.

Scopul tezei de doctorat: soluționarea problemelor privind răspunderea penală pentru infracțiunea prevăzută la art.189 CP RM, precum și formularea recomandărilor de perfecționare a bazei juridice incriminătoare în materie de șantaj, menite: să eficientizeze practica de aplicare a răspunderii penale în conformitate cu art.189 CP RM și să compatibilizeze instrumentariul penal în domeniu, aducându-l în corespundere cu exigențele politicii penale la nivel european.

Obiectivele tezei: determinarea naturii juridice a faptei de șantaj și etalarea raționamentelor de criminalizare a acesteia; analiza juridico-penală a elementelor constitutive, precum și a elementelor circumstanțiale agravante ale faptei infracționale prevăzute la art.189 CP RM; cercetarea practicii de aplicare a răspunderii penale pentru șantaj, interpretarea legii penale în cauze concrete și identificarea erorilor judiciare admise la aplicarea incriminării prevăzute la art.189 CP RM etc.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute constă în încercarea de a investiga în complexitate problemele privind răspunderea penală pentru infracțiunea prevăzută la art.189 CP RM, investigație care se fundamentează pe o abordare sistematică a prevederilor legale în materie de șantaj și a aspectelor practice de aplicare a acestora, prin cazuistica prezentată, precum și a opiniilor doctrinare reținute în literatura de specialitate. Grație tratării tridimensionale a obiectului de cercetare, a fost soluționată problema științifică actuală de importanță majoră care derivă din neconcordanța vădită între conceptul formal și cel material ale termenului „șantaj”, precum și din necesitatea asigurării consecvenței normelor juridico-penale și, nu în ultimul rând, optimizării cadrului normativ în materie, astfel încât acesta să corespundă exigențelor impuse de principiul legalității incriminării.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării se evidențiază prin faptul că concluziile și propunerile elaborate permit optimizarea semnificativă a prevederilor art.189 CP RM în unison cu politica penală promovată la etapa contemporană, acestea putând fi implementate în procesul de legiferare, precum și în activitatea practică a organelor de drept.

Implementarea rezultatelor științifice își găsește materializare în procesul de instruire a studenților, masteranzilor din cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic, dar și a audienților Institutului Național al Justiției, candidați la funcția de judecător și la cea de procuror.

РЕЗЮМЕ

Крижановски Серджиу, «Теоретические и практические аспекты шантажа», диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности 12.00.08 – Уголовное право (уголовное право), Кишинэу, 2012

Структура работы. Диссертация содержит: введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, библиографию, состоящую из 227 наименований, 2 приложения, 186 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 9 научных работах.

Ключевые слова: шантаж, вымогательство, угроза, применение насилия, поносящие сведения, требование о передаче имущества, получение вымогаемого имущества, повреждение или уничтожение имущества.

Область исследования. Исследование относится к области Особенной части Уголовного права.

Цель диссертационного исследования: решение проблем квалификации, в том числе формулировка рекомендаций по улучшению нормативно-правовой базы, инкриминирующей преступление, предусмотренное ст.189 УК РМ (Шантаж), направленных на повышение эффективности правоприменительной практики в области уголовной ответственности за данное преступление, и приведение уголовно-правовых средств борьбы в соответствие с требованиями уголовной политики европейского уровня.

Задачи исследования: определение правовой природы шантажа, как преступного деяния, и выдвижение аргументов обосновывающих необходимость его криминализации; уголовно-правовой анализ элементов состава рассматриваемого преступления, в том числе анализ квалифицирующих признаков преступления, предусмотренного ст.189 УК РМ; изучение правоприменительной практики в сфере определения уголовной ответственности за шантаж; толкование уголовного закона по конкретным делам, выявление судебных ошибок, допущенных при применении нормы, предусмотренной ст.189 УК РМ и т.д.

Научная новизна и оригинальность выводов состоит в попытке соискателя исследовать вопросы уголовной ответственности во всем своем многообразии за совершение преступления, предусмотренного ст. 189 УК РМ, обосновывая свой научный труд системным анализом законодательных положений, предусматривающих ответственность за шантаж, правоприменительной практикой в указанной области на примере конкретных уголовных дел, а также изученными доктринальными позициями ученых-правоведов относительно шантажа. Благодаря вышеуказанному трехуровневому подходу была решена самая актуальная, с научной точки зрения, проблема, вытекающая из явного несоответствия материальной и формальной концепций термина «шантаж», из необходимости обеспечения последовательности уголовно-правовых норм и, не в последнюю очередь, из идеи оптимизации нормативно-правовой базы в данной области с целью соблюдения принципа законности в правоприменительной деятельности.

Теоретическая и практическая значимость исследования состоит в том, что выводы и предложения, сформулированные и выносимые на защиту, позволяют значительно оптимизировать законодательные положения, изложенные в ст.189 УК РМ, путем приведения указанной уголовно-правовой нормы в соответствие с современными принципами уголовной политики, тем самым способствуя совершенствованию процессов правосудия и правоприменения.

Апробация результатов диссертационного исследования находит свое отражение в подготовке студентов, аспирантов высших учебных заведений юридического профиля, а также слушателей Национального Института Юстиции, кандидаты на должности судьи и прокурора.

SUMMARY

**Kryzhanowsky Sergiu, „Theoretical and practical aspects of blackmail”.
PhD thesis as specialty 12.00.08 – Penal Law (Penal Law), Chişinău, 2012**

Thesis structure: Introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 227 titles, 2 appendices, 186 basic text pages. The basic ideas and results are published in 9 scientific papers.

Keywords: blackmail, theft by extortion, threat of violence, defamatory facts, matrimonial demand, receiving of demanded things, damaging or destruction of another's property.

The domain of study: The study performed by the author takes a part from the domain of the Special Criminal Law.

The purpose of the PhD thesis: solving of the problems of criminal liability for the offense provided in the article 189 of the Criminal Code of the Republic of Moldova; formulating of several useful recommendations in order to improve the incriminatory basis for extortion; establishing of original approach by means of creating arguments for the better theoretical understanding of blackmail and for improvement of judicial decisions; performing of scientific research in order to make efficient the judicial practice in the sphere of applying of the *corpus delicti* provided by the art.189 CC RM and, at last, creation of compatibility of the penal remedies with the requirements of criminal policy at the European level.

The objectives: to determine the legal nature of the crime of blackmail and displaying reasons for its criminalization, criminal and legal analyzing of the objective and subjective elements of the criminal offense; as well as scientific examination of the aggravating circumstances defined under the article 189 of the Criminal Code of the Republic of Moldova; scientific research of judicial practice in the field of blackmail, interpretation of criminal law and identification of specific causes of judicial mistakes committed during the judicial trials of the persons charged with the crime of blackmail etc.

The scientific novelty and originality of the obtained results consists from the author's attempt to investigate the integral complexity of criminal liability for the blackmail, provided in the art.189 Criminal Code of the Republic of Moldova. It is to be mentioned that we based our investigation on a systematic approach of legal provisions of blackmail as well as judicial practice of their application, through Case law and doctrinal views held in the literature. Thanks to the three-dimensional approach applied inside the research we solved the current scientific problem regarding the obvious mismatch arising from the formal and material concept of the term „blackmail” and of the need to ensure consistency of legal standards and not at least optimizing the regulatory framework in the field, related to requirements imposed by the principle of legality of criminal offenses.

The theoretical importance and practical value of the work: it is notable that the conclusions and recommendations formulated in the work allow significant optimization of the applicability of the article 189 Criminal Code of the Republic of Moldova in agreement with the contemporary penal policy, which can be implemented in the regulation and practical activity of law enforcement authorities.

The implementation of the scientific results finds its manifestation in training of students, masters, graduates from institutions of higher education of juridical specialization, but also candidates for judge and prosecutor functions, from the National Institute of Justice.

CRIJANOVSKI Sergiu

**ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE
ALE INFRAȚIUNII DE ȘANTAJ**

SPECIALITATEA: 12.00.08 – DREPT PENAL (DREPT PENAL)

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar 12.04.2012.

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar 1,75.

Formatul hârtiei 60×84¹/₁₆

Tirajul 50 ex.

Comanda nr. _____.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. A.Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009